

Indhold

LO-amt anbefaler rugekasser til unge - Side 3

Virksomhederne skal åbne dørene for elever fra ungdomsuddannelserne - Grundfos i Bjerringbro har vist vejen

Kompromis'ets svære kunst - Side 4

Septemberforliget fylder 100 år - Arbejdsmarkedsforskeren Jesper Due kommenterer forholdet mellem de to hovedorganisationer LO og Dansk Arbejdsgiverforening, der står over for nye udfordringer

Fagforeningen i politisk hovedrolle - side 5

Norsk Arbejdsmandsforbunds lokalafdeling på Svalbard har udfyldt et politisk tomrum i det lille minesamfund højt mod nord

Sundhed skal være for alle - Side 8

Sund By-projektet i Horsens har sat den østjyske by på verdenskortet - Her ligger hovedsædet for et nyt internationalt træningscenter for bysundhed

Velfærd starter i kommunerne - Side 14

LO's næstformand Tine A. Brøndum anmelder LO-amternes oplæg om kommunal- og velfærdspolitikken, der er et godt udgangspunkt for den lokale debat

Bæredygtig velfærd i Norden

Økologi, demokrati og uddannelse er vigtige elementer i udviklingen af den nordiske velfærdsmodel, sagde LO-formand Hans Jensen i en debat mellem LO-ledere fra fire nordiske lande, som kom med deres bud på fagbevægelsens opgaver de næste 100 år

De nordiske demokratiske velfærdssafund er blandt de mest bæredygtige i verden - ikke bare miljømæssigt, men også socialt og økonomisk. Derfor rettes øjnene mod os, når verdens ledende samfund i disse år forsøger at finde nye samfundsmodeller, der kan matche de politiske forandringer, som finder sted overalt på kloden.

Det fastslog LO-formand *Hans Jensen*, da han i sidste måned lagde op til debat om fagbevægelsen i Norden de næste 100 år. Det skete ved det årlige nordiske fagbladsseminar, som i anledning af Norsk LO's 100 års jubilæum var henlagt til landets - og Europas - nordligste by, Longyearbyen på Svalbard.

Hans Jensen opfordrede til ikke at kaste den historiske arv væk, men tværtimod fastholde de grundlæggende elementer i den nordiske velfærdsmodel: En blanding af markedsøkonomi med en stærk offentlig sektor, som kan sikre, at menneskenes og naturens behov sættes over de rene profitinteresser.

Samtidig erkendte han, at alle de nordiske lande står over for alvorlige udfordringer, som kræver nye visioner og reformer.

- Økologien er vores chance, fordi vi er længere fremme end andre med at kombinere miljø og kvalitet. Men vi har også behov for at udvikle en ny demokratisk kultur, som sikrer, at politik ikke reduceres til ren underholdning i medierne, og at eliten ikke får patent på den ny informationsteknologi.

Det ville føre til en politisk lagdeling af samfundet, som kunne få endnu større konsekvenser end den sociale ulighed, vi har kendt frem til i dag, tilføjede Hans Jensen.

Flere valgmuligheder

Hans bud var, at befolkningen skal inddrages mere i det politiske reformarbejde. Det vil sikre en bredere debat og en større folkelig forståelse for de nye lovinitiativer, som bliver nødvendige i de kom-

mende år. Samtidig skal borgerne have større mulighed for at deltage i styringen af de offentlige institutioner og velfærdstilbud. Det skal ske for at modvirke den overflytning af ansvar fra den enkelte familie til samfundet, som vi har set i de senere år.

Men lønmodtagerne og deres familier skal også have et mere frit og selvstændigt valg i takt med, at de teknologiske og økonomiske fremskridt giver mulighed for det, tilføjede Hans Jensen.

Han forudså, at den offentlige sektor vil kunne få svært ved at opfylde de store forventninger, som befolkningen har til den fremtidige velfærdsservice. Det bliver nødvendigt at prioritere de offentlige velfærdsydelser, og for arbejderbevægelsen kan der ikke være tvivl om, hvilke områder der kommer i første række. Det bliver solidariteten med samfundets svageste grupper og investeringer i uddannelse både for de unge og for de voksne, som allerede er på arbejdsmarkedet.

Parat til fornyelse

Hans Jensen blev sekunderet af formanden for LO Sverige, *Bertil Jonsson*, som også kom ind på visionerne for det fremtidige velfærdssamfund.

- Velfærd kan ikke diskuteres isoleret, men må altid ses i sammenhæng med økonomi og demokrati. Vi har i en periode måttet satse ensidigt på at forsvare det velfærdssamfund, som var under pres. Nu er der brug for en levende debat om samfundets fortsatte udvikling. Derfor må vi være parat til at forny, forandre og forbedre.

Det er naivt at tro, at vi er færdige med at udvikle velfærdssamfundet. Derfor skal vi forny vores skoler og uddannelsesinstitutioner, så vi kan give hele samfundet et kundskabsløft. Og vi skal forny den økonomiske politik, så vi både kan bekæmpe inflation og arbejdsløshed og dermed klare velfærden i fremtiden, tilføjede Bertil Jonsson.

Næstformand i finsk LO, FFC, Pekka Ahmavaara, talte om det globale økonomiske samarbejde, som ikke bør være nogen trussel mod de nordiske velfærdssamfund, men tværtimod en spore til at gå forrest i udviklingen. - I den nordiske fagbevægelse ved vi, at økonomisk vækst er en betingelse for arbejde og velfærd, derfor er der brug for at styrke den internationale samhandel. Men det er nødvendigt at sikre en social dimension i globaliseringsprocessen - ellers kan den internationale konkurrence knuse både demokratiet og den sociale retfærdighed og i sidste ende også fagbevægelsen, påpegede Pekka Ahmavaara.

Etiske investeringer

Formanden for den jubilerende LO-organisation, *Yngve Haagensen*, mente, at selv efter 100 år er målene og visionerne de samme: Arbejde til alle og en retfærdig fordeling af goderne.

Den solidariske lønpolitik er stadig aktuel for at sikre de 35 pct. af arbejdsstyrken, som i dag ikke har nogen uddannelse. Det udviklende arbejde er ikke en realitet for de mange, ligelønnen er heller ikke inden for rækkevidde, selv om opinionen presser på. Og det er stadig ikke lykkedes at integrere de mange nye landsmænd, som gerne vil ud på arbejdsmarkedet.

Behovet for praktisk solidaritet vil stadig være nærværende ind i de næste 100 år, fastslog Yngve Haagensen.

LO-amt anbefaler rugekasser for unge

Plakatsøjlen

Grundfos i Bjerringbro har vist vejen ved at invitere matematiske studenter indenfor på virksomheden, siger amtsformand Jens Vognsen, LO Viborg amt

Virksomhederne i Viborg amt skal komme de unge i møde ved at oprette rugekasser for elever på alle ungdomsuddannelser.

Sådan lyder opfordringen fra LO Viborg amt, som mener, at det er en god metode til at skabe bedre kontakt mellem erhvervslivet og de unge.

LO-amtet peger på, at stadig flere unge efter folkeskolen vælger en gymnasial uddannelse, mens tilgangen til erhvervsuddannelserne er stagneret eller gået tilbage. Samtidig står mange virksomheder og mangler faglært arbejdskraft, og der er udsigt til, at efterspørgslen efter faguddannede medarbejdere vil vokse yderligere i de kommende år.

Derfor er der brug for konkrete initiativer, som på et tidligt tidspunkt kan vække de unges interesse for erhvervsskolerne og de muligheder, som en faglig uddannelse åbner for de unge i form af beskæftigelse, efter- og videreuddannelse m.v.

På det punkt har Grundfos i Bjerringbro vist vejen, mener *Jens Vognsen*, der er formand for LO Viborg amt. Den store industrivirksomhed har skabt en slags »rugekasse« specielt for matematiske studenter, som derved kan lære erhvervslivet bedre at kende og på den måde få

øjnene op for de udviklings- og karrieremuligheder, industrien kan tilbyde de unge.

Behov for faglært arbejdskraft

LO-amtet mener, at den samme model også kan bruges af de mindre virksomheder, som ad den vej bedre kan komme i kontakt med de unge under uddannelse. Ved at sikre en bredere berøringsflade med uddannelsesinstitutionerne vil virksomhederne også øge deres muligheder for at rekruttere nye medarbejdere på kort og langt sigt, påpeger Jens Vognsen.

Han understreger, at virksomhederne har et stort ansvar for, at der ikke i fremtiden opstår mangel på kvalificeret arbejdskraft. Derfor bør de selv være aktive ved at oprette praktikaftaler og uddannelsesaftaler m.v. Men rugekasserne kan være et værdifuldt supplement, som kan gøre det lettere for virksomhederne at få de unge i tale, før de har lagt sig fast på et bestemt uddannelses- eller erhvervsvalg.

Ifølge Jens Vognsen vil der i år 2005 være behov for ca. 4.500 flere faglærte i Viborg amt. Derfor er der brug for nytænkning, og virksomhederne må selv gå i spidsen, tilføjer LO-formanden.

Kommende aktiviteter

Aktiviteter

- 7-8/9 LO's amtskonference på Højstrupgård
- 21-22/9 RAR-konference på Højstrupgård
- 12/10 Dagmøde for RAR-kontaktudvalget i LO
- 24-29/10 LO-kongres i Falkoner Centret, København
- 10-11/11 Arbejdsmarkeds- og uddannelsespolitisk konference i LO

Arbejdsret

Det er 100 år siden, det danske arbejdsmarked fik sin egen grundlov - I en jubilæumsbog udgivet af LO og DA gennemgår arbejdsmarkedsforskeren Jesper Due betydningen af den hovedaftale, som stadig er gældende, og de alvorlige udfordringer, den danske aftalemodel står overfor i de kommende år

Kompromis'ets svære kunst

Den 1. september 1899 underskrev formanden for Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening *Niels Andersen* og formanden for De Samvirkende Fagforbund (nu LO) *Jens Jensen* en aftale, som betød afslutningen på den bitreste arbejdskamp i dansk historie.

Selvom sympatien i befolkningen klart var på arbejderne side, var forliget en sejr for arbejdsgiverne, som havde startet storlock-outen mod snedkerne i syv jyske byer.

Arbejdsgivernes mål var at få en aftale, som fastslog deres ret til at lede og fordele arbejdet. Og den ret fik de. Omvendt betød aftalen, at arbejderne for første gang fik anerkendt retten til at organisere sig og tegne kollektive aftaler med arbejdsgiverne.

Disse tre elementer i forliget består den dag i dag. Og selv om aftalesystemet senere har udviklet sig fra Hovedaftalen hen over tillidsmandsregler, Arbejdsretten og forligsmandslov til samarbejdsudvalg, uddannelsesaftaler og trepartsdrøftelser med regeringen, er det stadig ledelsesretten og retten til at organisere sig og indgå kollektive aftaler, der er grundstenen i det system, som blandt eksperter og politikere er kendt som »Den danske model«.

Interesserne er forskellige

Dansk Arbejdsgiverforening og LO har i anledning af 100-året for Septemberforliget udgivet et hæfte, hvor arbejdsmarkedsforskeren *Jesper Due* fra Københavns Universitet gennemgår udviklingen af aftalesystemet lige fra de højspændte dage i 1899 til den sene storkonflikt i 1998.

- Man kan ikke sige, at den danske model etableres med Septemberforliget, men forudsætningerne er på plads. Begge parter var interesseret i mere ordnede forhold på arbejdsmarkedet. Arbejdsgiverne kunne ikke leve med

omgangsskruen, hvor arbejderne med succes pressede lønnen op ved at konflikte mod virksomhederne én ad gangen. Omvendt opnåede fagbevægelsen, at det blev sværere for arbejdsgiverne at løbe fra de aftaler, som var indgået, siger *Jesper Due*, som fortsætter:

- Septemberforliget blev starten på en periode, hvor arbejdsgivere og lønmodtagere så at sige er enige om at være uenige. Og det er forudsætningen for at man kan indgå de kompromisser, der skal til for at lave aftaler. Men det er en fejltagelse at tro, at det danske samfund er et såkaldt konsensus-samfund, hvor der ikke er modsætninger. Udgangspunktet er netop, at der er forskellige interesser, og at du med det udgangspunkt forhandler dig frem til et kompromis, hvor begge parter vinder noget.

Det er også en vigtig forudsætning for systemets overlevelse, at al den lovgivning, der er vedtaget om arbejdsmarkedet, er besluttet hen over midten i Folketinget på baggrund af enighed mellem arbejdsmarkedets parter, tilføjer *Jesper Due*.

Fremtidens udfordring

Det særlige ved »Den danske model« er, at den på den ene side har bevaret de grundlæggende elementer med fordelingen af magt og rettigheder på arbejdspladserne samtidig med, at modellen har evnet at følge med og ændre sig i takt med udviklingen i resten af samfundet.

Men alligevel ligger der alvorlige udfordringer forude, som skal overvindes, hvis organisationerne skal overleve de næste 100 år.

Først og fremmest presser EU-systemet på med en model, som baserer sig på individuelle rettigheder til hver enkelte lønmodtager i modsætning til det danske system, hvor kollektivet i

organisationerne varetager den enkeltes interesser.

Det betyder ifølge Jesper Due, at udviklingen går i retning af et mere sammensat system, hvor statsmagten med EU har fået en større rolle. Samtidig bliver den nuværende organisationsstruktur udfordret af nye måder at organisere arbejdet på.

- Problemet i dag er, om de enkelte virksomheder og medlemsorganisationer i DA og LO kan indse nødvendigheden af at være med i den nuværende

organisatoriske sammenhæng. På lønmodtagersiden er spørgsmålet, om forbundene i deres rivalisering får så stærke egeninteresser, at de også mister interessen i at holde sammen på LO-familien, siger Jesper Due.

NET-Redaktionen

Lokalpolitik

Norsk Arbejdsmandsforbunds lokalafdeling på Svalbard har præget udviklingen i det lille minesamfund nord for den 78. breddekreds - Men nu står fagbevægelsen over for nye udfordringer

Fagforeningen som politisk magtfaktor

Russiske pelsjægere - pomorerne - var de første mennesker, der fandt et levebrød på øgruppen Svalbard, som er Europas nordligste landområde. Men siden 1906 har kulminedrift været den officielle hovednæringsvej for de kun 2.500 tusinde sjæle, der bor og lever på den vestlige del af hovedøen Spitsbergen, hvor en fjern gren af Golfstrømmen holder havet isfrit det meste af sommerhalvåret.

Selv om de fleste indbyggere i dag er beskæftiget med turisme, forskning og service, vil det også i de kommende år være kullet, der skal få økonomien til at hænge sammen i det lille samfund, som siden 1920'erne har nydt godt af store tilskud fra den norske stat. Her i efteråret skal Stortinget bl.a. beslutte, om det vil sikre en investering på et trecifret millionbeløb i åbningen af en ny kulmine på Svalbard. Hvis det bliver et ja, skulle minedriften kunne give overskud inden for få år - for første gang nogensinde.

Det privatiserede mineselskab Store Norske Spitsbergen Kullkompani kan regne med fuld opbakning bag sin ansøgning fra en enig fagbevægelse. Både LO og Norsk Arbejdsmandsforbund arbejder aktivt for at skabe sym-

pati og forståelse i offentligheden for de kolleger - og deres familier - som skal holde Europas nordligste civilisation i gang.

Også lokalt spiller fagbevægelsen en central rolle i dagliglivet i de små arktiske bysamfund, der ligger omkring Isfjorden nord for den 78. breddekreds. Det drejer sig først og fremmest om Longyearbyen og Ny Ålesund længere mod nordvest samt den russiske kulmineby Barentsburg. Men baggrunden for fagbevægelsens indflydelse er helt speciel.

Sysselmanden bestemmer

Frem til 1. verdenskrig var Svalbard internationalt område, men i 1920 blev der indgået en traktat, som lægger øgruppen ind under norsk overhøjhed på en række betingelser. Blandt andet har Norge accepteret at garantere fri næring for alle uanset nationalitet. Den politiske myndighed ligger ifølge Svalbard-traktaten hos den norske stat. Øgruppen har en guvernør - sysselmanden - som har ansvaret for den praktiske hverdag i området. Derfor har han lov til at blande sig i alt - især har det sårbare arktiske miljø hans store bevågenhed. Der er dog også ned-

Lokalpolitik

sat et Svalbardråd med repræsentanter for den lokale norske befolkning, som rådgiver sysselmand *Morten Ruud* og hans embedsmænd, inden beslutningerne træffes. Men et lokaldemokrati endsiges et kommunalt selvstyre som f.eks. i de øvrige nordiske lande er der ikke tale om.

- Da Svalbard kom ind under Norge, var der uenighed om, hvilket amt (fylke) området skulle placeres i. Derfor skete der ikke noget med det resultat, at Svalbard aldrig fik status som en kommune. Derfor har vi heller ikke nogen borgmester eller kommunalbestyrelse, forklarer kulminearbejder *Bjørn Fjugstad*, der er medlem af Svalbardrådet og tidl. formand for Longyearbyens Arbejderforening.

Et velfungerende minisamfund

At han er inkarneret socialdemokrat og lokalformand for det norske arbejderparti, er ingen hemmelighed. Men de politiske partier har ikke nogen officiel rolle i forhold til Svalbardrådet. Personligt kunne han dog godt tænke sig, at Svalbard blev en del af et norsk amt, så borgerne kunne få samme rettigheder som i en rigtig kommune.

Alligevel klager han ikke. Det skyldes ganske enkelt, at de aktive minearbejdere og deres fagforening gennem årene har bidraget kraftigt til, at Longyearbyen er blevet et velfungerende minisamfund, og at tidligere tiders isolation i forhold til fastlandet reelt er brudt. Samhørigheden blev senest understreget, da Arbejderforeningen den 1. maj holdt en stor demonstration, som samtidig blev brugt til at markere LO Norges 100 års jubilæum i år.

De flotte resultater af de mange års indsats blev også fremhævet, da LO i august havde inviteret en gruppe fag-

bladsredaktører fra de fire nordiske lande til et seminar i Longyearbyen om fagbevægelsens rolle i det næste århundrede.

Svømmehal og ungdomsklub

På grund af de særlige forhold har det ikke været LO direkte, men arbejdsmandsforbundets lokalafdeling der historisk har varetaget lønmodtagernes faglige og politiske interesser på Svalbard. Fagforeningen har forhandlet rimelige løn- og arbejdsvilkår igennem for minearbejderne, som først for tre år siden stoppede med at bryde kullet ved håndkraft. I dag foregår arbejdet udelukkende ved hjælp af maskiner, og det er kun nogle få hundrede personer, som er beskæftiget i minerne.

Inden for de næste par år lukker de to tilbageværende mineskakter, og alle kræfter vil blive sat ind i det ny felt ved Svea syd for Longyearbyen - forudsat at Stortinget giver grønt lys. For at kompensere for de barske arbejdsforhold under jordoverfladen får minearbejderne en høj timeløn - i dag ca. 140 kr. - og den ugentlige arbejdstid er begrænset til 33 timer. Imidlertid har minearbejderne foretrukket at samle den særlige arbejdstidsnedsættelse og konvertere den til 4 ugers ekstra sommerferie. Det betyder, at minen kan lukke ned i ca. 2 måneder, mens de ansatte har mulighed for at rejse sydpå med familien og få lidt sol på kroppen. Om sommeren er gennemsnitstemperaturen ved Isfjorden kun omkring 6 plusgrader.

Udover løn og ferie har fagforeningen forhandlet sig frem til nogle arbejdsgiverfinansierede fonde, som især i Longyearbyen har skabt et blomstrende fritidsliv, der trods den nordlige beliggenhed faktisk kan tilgodese

Lokalpolitik

ethvert ønske. Svømmehal og ungdomsklub er en selvfølge, og det ny butikcenter er fuldt på højde med andre bygder i Norge.

Dertil kommer, at de fleste i byen råder over en snescooter og et gevær, som er nødvendig for at færdes uden for de få byområder. Selv om isbjørnene mest opholder sig på havet langs isranden, findes der også dyr, som strejfer nær de beboede områder. Bjørn Fjugstad er selv bevæbnet, når han i den lange vinterperiode tager med snescooter over bjergene for at arbejde i Svea-minen.

Tiden er sat i stå

De seneste års fremskridt er meget synlige for de fastboende. Tidligere bestod TV-nyhederne i et gammelt videobånd, der kom med posten. I dag har Longyearbyen en moderne telestation, som kan tilbyde alle former for elektronisk kommunikation. Og mindst en gang om dagen lander ruteflyet fra Tromsø, som sikrer kontakten til det øvrige Norge og resten af verden.

Men ét sted på Svalbard ser tiden ud til at være sat i stå. Det er den russiske mineby Barentsburg, som tidligere var det største lokalsamfund på øgruppen. Nu er aktiviteten trappet ned, minearbejdernes familier er sendt hjem, og alle arbejder på 2-årige kontrakter. Lønnen bliver først udbetalt, når arbejderne rejser tilbage til Rusland. Eventuelle udgifter trækkes i lønnen.

Den russiske enklave ligger i det frodigste område på Svalbard, hvor græs og blomstrende planter skyder op de steder, hvor sneen når at smelte væk om sommeren. Turister er velkomne og modtages venligt af engelsktalende guider, som bl.a. inviterer på rundvisning på det særlige pomor-museum. Men fremmede kan ikke

undgå at bemærke de mange tomme huse, idrætsanlæg m.v., som ikke længere bruges og derfor forfalder.

Selv om det russiske samfund - reelt i strid med Svalbard-aftalen - passer sig selv politisk, skorter det ikke på solidaritet, når uheldet er ude. Barentsburg har inden for få år både oplevet en alvorlig mineulykke og et flystyrt, som kostede over hundrede russiske og ukrainske minearbejdere livet.

I begge tilfælde startede LO en indsamling over hele Norge for at skaffe erstatninger til de efterladte, som ikke havde udsigt til anden form for hjælp.

Fagbevægelsens dilemma

Trods de gode resultater befinder fagbevægelsen på Svalbard sig i et dilemma, som kun kan løses med en ny faglig struktur, der tager højde for de store ændringer i det sociale og økonomiske liv. Hvor Arbejdsmandsforbundet tidligere organiserede alle, der havde tilknytning til mineselskabet - inklusive børnehaver- og butikspersonale - er mange ansatte i servicesektoren reelt uorganiserede, efter at Store Norske blev privatiseret midt i 90'erne.

Og dem bliver der stadig flere af i takt med, at satsningen på turisme og forskning bærer frugt. Dertil kommer, at al aktivitet i Store Norske vil blive flyttet fra Longyearbyen til Svea, hvor de ansatte indtil videre er afskåret fra at pendle frem og tilbage. Det kan betyde, at Longyearbyens æra som mineby efter næsten 100 år er forbi, og at nye faggrupper vil sætte deres præg på det lille samfund i fremtiden. Men også de får brug for en fagforening til at organisere det lokale demokrati. Hvordan det skal ske, bliver en af de store udfordringer for norsk LO i det ny århundrede.

Skolekonkurrence om arbejdsmiljø

Skolekolekontakt

Skolekonkurrere om arbejdsmiljø

De danske skoler elever skal nu til at konkurrere om arbejdsmiljø. Det er fagforbundet SiD, som netop har startet en konkurrence, der gerne skulle få eleverne til at forholde sig til emnet arbejdsmiljø.

SiD har lavet et nyt undervisningshefte »Take Care«, som gratis tilbydes skolerne sammen med en lærervejledning. Gennem arbejdet med det farvestrålende materiale skal eleverne med udgangspunkt i skolens eget arbejdsmiljø sætte fokus på væsentlige miljøproblemer på arbejdsmarkedet.

- Hvis vi skal have forbedret arbejdsmiljøet, så er det af afgørende betydning, at vi sætter ind med forebyggende indsats på en række områder. I den forbindelse har vi i SiD følt det vigtigt, at fremtidens arbejdskraft får en bedre viden om arbejdsmiljøproblemerne, siger forbundsformand for

SiD, *Poul Erik Skov Christensen*.

Konkurrencen strækker sig over det kommende skoleår, og for at deltage skal eleverne beskrive, hvordan de har arbejdet med arbejdsmiljø. Sidste frist for at deltage er den 3. april 2000.

Præmien er samlet på 50.000 kroner, som fordeles over tre deltagere. Pengene skal enten bruges til at forbedre miljøet i klassen eller til en lejr tur for klassen.

Dommerpanelet, der skal vurdere de indsendte bidrag, består blandt andre af arbejdsminister *Ove Hygum*, undervisningsminister *Margrethe Vesterager* og forbundsformand *Poul Erik Skov Christensen*.

NET-Redaktionen

Horsens internationalt center for bysundhed

Sundhed

Den østjyske by meldte sig straks på banen, da FN-organisationen WHO i 1987 startede det verdensomspændende Sund By-projekt, som sætter fokus på sundhedsvæsenet, livsstil og miljø - Men også arbejdspladsen har central betydning for sundhedsindsatsen

Horsens var den første by i Danmark, der tog den overordnede tanke om »Sundhed for alle« til sig og gav ideen politisk prioritering. Det skete, da Horsens i 1987 kom med i et europæisk projekt om sunde byer, som var startet af FN's verdenssundhedsorganisation WHO.

I forbindelse med WHO-projektet etablerede Horsens i 1988 den første Sund By-butik ikke blot i Danmark, men i hele Europa, og ideen følges nu op mange andre steder. I Danmark er der i dag 26 Sund By-butikker rundt omkring i landet, og fire mere er på vej. I 1991 blev der etableret et Sund By-Netværk i Danmark. Netværket omfatter ni kommuner og seks amter. I 1998 udnævnte WHO Horsens til at blive det europæiske træningssted i fremtiden for Sund By-uddannelse og

praktisk træning for deltagere fra hele verden. I forbindelse med regeringens nye sundhedsplan bliver Horsens nu dansk videnscenter for bysundhed.

Sund By arbejdet i Horsens har siden starten været koncentreret om tre hovedområder: Sundhedsvæsenet, livsstil og miljø. Det brede sundhedsbegreb, inddragelse af borgerne og arbejdet på tværs af sektorer og faggrænser er vigtige omdrejningspunkter i Sund By. Konkret er Sund By-tankerne blevet til mere end 100 projekter i Horsens og har involveret endnu flere grupper af børn og voksne, offentlige og private virksomheder.

Blandede sig med de store

WHO havde oprindelig forestillet sig, at ti store byer skulle deltage i et pilot-

projekt om sunde byer i perioden 1987-92. Der var tale om millionbyer med massive sociale og sundhedsmæssige problemer som Wien, Milano og Barcelona. Derfor vakte det en del opmærksomhed, da der kom en ansøgning fra Horsens, en dansk provinsby med 55.000 indbyggere. Horsens påviste, at mindre byer kan have lige så store problemer, og kom med.

Ideen om at få sundhedsfremme ført ned fra et nationalt diskussionsplan til konkret lokalt arbejde opstod, da 212 sundhedsanalytikere fra hele verden mødtes til en konference i Ottawa i 1986. De foreslog, at man skulle styrke lokalsamfundene og bruge de ressourcer, der findes lokalt, til det sundhedsfremmende arbejde i stedet for at lægge an på, at parlamentarikerne gør det på nationalt plan. Heraf opstod idéen om at sætte nogle byer i Europa til sammen at udvikle nye metoder i sundhedsarbejdet.

Fra 11 til 60 byer

WHO-projektet er foregået i tre faser. Den første fase fra 1987 til 1992 omfattede elleve europæiske byer, heriblandt Horsens. I løbet af de første fem år begyndte byerne at udvikle forskellige sundhedsmodeller og nye samarbejdsformer på tværs af sektorer. WHO besluttede derfor at fortsætte projektet med en anden fase fra 1992 til 1997. Her deltog 34 byer, som bl.a. blev forpligtet til at opbygge nationale netværk. Projektet er nu gået ind i sin tredje fase, der omfatter 60 byer. De 60 byer har kontrakt med WHO og har status som kernebyer i projektet. Udover kernebyerne er ca. 1000 andre europæiske byer interesseret i at blive tilknyttet under en eller anden form f.eks. i forbindelse med træningscentret i Horsens.

Rokker ved fordomme om sundhed

Sundhed

Sund By-Butikken har sat skub i Sund By-arbejdet i Horsens

I Horsens har Sund By-butikken helt fra begyndelsen været et centrum for arbejdet.

Sund By-butikken blev startet for at styrke kontakten mellem myndighed og borgere. Der var enighed om, at man ikke kan lave optimal borger-inddragelse fra 2. sal på rådhuset, så nogle af WHO-midlerne blev brugt til at betale for, at Sund By-Butikken kunne leje sig ind et hus på Nørretorv. Samtidig blev der dannet en selvejende institution for at skabe yderligere midler.

I 1996 overgik Sund By til at være en del af Horsens kommunes driftsopgave. Ud af den selvejende institution er dannet firmaet Health International, som bl.a. driver træningscentret og det nye videnscenter for Horsens kommune.

- Butikken er et neutralt sted, der

ikke bare har sænket tærsklen mellem myndighed og borgere, men også mellem sundhedsvæsenet og det øvrige samfund. Vi kan se en tydelig udvikling siden starten. I de første år var det de veluddannede, som kom, men det har flyttet sig meget. I de senere år har de svagere socialgrupper haft større vægt, og vi har også haft held til at aktivere beslutningstagere fra det private erhvervsliv, siger den daglige leder af Sund By-Butikken i Horsens, *Flemming Holm*.

Nøgler til alle

Der er i alt ni ansatte i Sund By-projektet, heraf fire i butikken. I gennemsnit kommer ca. 300 mennesker igennem butikken om ugen. Når man får godkendt et projekt under Sund By, får

Sundhed

man udleveret en nøgle til butikken og kan bruge butikkens kontorfaciliteter og mødelokaler. Reglerne er ens for alle. F.eks. har eks-narkomanerne og Hjerteforeningen nu i flere år uden problemer haft samme mødeaften i Sund By-Huset.

- Butikken skal være et sted, hvor gnisterne kan springe. Byen kommer til at se sig selv på en ny måde i dette hus. Man nøjes måske med at kigge på hinanden i lang tid, men på et tidspunkt begynder der at blive rokket ved fordommene. Tag f.eks. eks-narkomanerne. De kan ikke få mødelokale andre steder, men vi har givet dem en nøgle, og de passer på den. De arbejder med at holde hinanden ude af misbruget og også trække andre ud. Det lykkes, og derfor er de nu organiseret i en forening. Intet system kunne have gjort det samme, siger Flemming Holm.

Noget for noget

- En Sund By-Butik kan være alt fra et hjørne på biblioteket til et sundhedskordinator-kontor på en amtsgård. Efter min mening arbejder mange af Sund By-Butikkerne kun med klassisk forebyggelse og ikke så meget med spontant demokrati, som vi gør her i Horsens. Vi ved, at endemålet må være at få udraderet følelsen af afmagt hos folk. Du skal mindske afstanden og skabe håb om, at ting kan laves om. Du skal vise det i praksis. Derfor er det sådan, at kommer man ind med en idé her, kan man hurtigt få den realiseret. Til gengæld kræver vi, at folk selv involverer sig i at få udført ideen. Det er noget for noget.

Hvis man vil engagere sig, får man en hjælp, der er til at føle på. Vi kan hjælpe med at analysere idéen, med at finde de økonomiske midler, der skal flyde ind til aktiviteten, med at finde samarbejdspartnere og sørge for at få

ideen kanaliseret ud i et kredsløb i det nationale og europæiske netværk, siger Flemming Holm.

Det folkelige forum

En vigtig del af organiseringen er også »Det folkelige forum«, hvor projektmanagere, hvis projekter får støtte fra Sund By-puljen, kommer for at diskutere hinandens erfaringer og udvikle perspektiverne i de forskellige projekter.

- Det folkelige forum omfatter alle mulige mennesker, som har et engagement - lige fra udviklingschefen i en stor virksomhed til husmoderen, der har fået en god idé til et projekt i sit lokalområde. Eller miljø- og organisationsfolk, som arbejder med systemforandrende projekter. Dem har vi også prøvet at give et forum.

Det viser sig faktisk, at der er en rød tråd mellem alle de isolerede projekter, som ikke ville blive dyrket, med mindre man bevidst vælger at gøre det. Det folkelige forum er en hånd på tværs mellem den private, den offentlige og den frivillige sektor, for her mødes de alle sammen.

Mange andre steder er tingene gået lidt i stå, fordi man ikke har udviklet nye værktøjer til at komme videre. Det står tydeligt i beslutningerne fra Ottawa i 1986, at det vil kræve en tværsektoriel indsats at finde barriererne, at kalde dem ved navn og at bryde dem. WHO har lagt analysen ved døren. Vi har samlet den op, siger Flemming Holm.

Sundhed

Sund By-projektet vil forstærke samarbejdet med fagbevægelsen om at inddrage leve- og arbejdsvilkår i forebyggelsen

Et spadestik dybere end livsstilsproblemer

Horsens kommune vedtog sidste år et sundhedspolitisk handlingsprogram, der løber frem til år 2002. Handlingsprogrammet er en lokal strategi for sundhed for alle i Horsens kommune. Grundlaget er WHO's »Sundhed for alle år 2000«-strategi. Det vil sige, at man bygger på et bredt sundhedsbegreb, der sammenkæder livsstil, levevilkår, alder, arv og sundhedssektorens indsats.

Handlingsprogrammet udpeger ti områder, hvor der er behov for en ekstraordinær og målrettet indsats i de næste år: Børn og unges sundhed, Ældres sundhed, Netværk, Ulighed i sundhed, Arbejdsløshed og sundhed, Alkohol, Kost, Sunde arbejdspladser - sunde virksomheder, Ulykker, Agenda 21 og sundhed (sammenkædning af miljø og sundhed).

De ti temaer vil i planperioden blive udmøntet i ca. 40 konkrete handleplaner.

Ikke nok at se på røg og alkohol

- Vi har hele tiden prøvet at arbejde et spadestik dybere end blot at diskutere livsstilsproblemer med røg, alkohol, kost og motion, som lige nu er så meget oppe i tiden. For os at se, er det umuligt at gøre noget virkelig effektivt ved forebyggelse, hvis man bare holder sig til livsstil. Almindelig forebyggelse forholder sig altid til noget sygeligt, som man vil undgå sker, siger den daglige leder af Sund By-Butikken, Flemming Holm.

- WHO prøver nu at fastholde fokus på, hvad det er, der holder sunde miljøer sunde og gør, at velfungerende mennesker bliver ved med at være velfungerende. Den klassiske forebyggelse bliver ganske vist også fornyet gennem Sund By-projekterne, men det er spadesticket dybere, der er rigtig interessant, nemlig når vi kommer ned til levevilkårene og arbejdsvilkårene. Det

er slet ikke nok at tale om f.eks. ryge- og alkoholpolitik. De ting er bare symptomer på en tilstand, som bl.a. har at gøre med, om vi som borgere har indflydelse på arbejdspladsen, i boligmiljøerne og i vores liv, siger Flemming Holm.

Ulighed i sundhed

Tredje fase af WHO-projektet om sunde byer kommer til at handle meget om ulighed i sundhed. Det gælder både ulighed i den enkelte by, mellem forskellige byer og i et mere globalt perspektiv. Flemming Holm håber at få forstærket samarbejdet med fagbevægelsen i forbindelse med netop dette tema.

Den lokale fagbevægelse har været med i Sund By-projektet helt fra starten. LO Horsens har været repræsenteret i forskellige styregrupper, både i forhold til selve projektet og omkring sunde virksomheder. Desuden har enkeltfagforeninger været og er med i samarbejdsprojekter for de svageste borgere og i arbejdspladsprojekter.

- Fagbevægelsen var en drivende kraft i etableringen af Café Arbejdsløs, som vi netop har nedlagt efter syv år. Ud af Café Arbejdsløs er der udsprunget yderligere meget flotte projekter som at organisere førtidspensionisterne og eks-narkomanerne i hver sin forening. Café Arbejdsløs var et konkret samarbejde mellem LO Horsens og Sund By-Butikken, tilføjer Flemming Holm.

Fagbevægelsen med

- Jeg er sikker på, at vi sammen med fagbevægelsen her i projektets tredje fase kan udvikle fælles dagsordener, der handler om langt dybere ting end livsstilsproblemer. Mennesker uden indflydelse er mennesker, hvis sundhed er i fare. Enhver v

ved, at afmægtige mennesker påføres sygdom. Derfor ønsker vi sammen med fagbevægelsen f.eks. at udvikle projekter om, hvordan mennesker får den nødvendige indflydelse. Det vil sige projekter ikke kun om livsstil, men om livsvilkår.

Hvis man nærlæser regeringens nye folkesundhedsprogram, er dette faktisk med, men det står bagest. Vi må i fællesskab prøve at få gjort den tråd stærkere, siger Flemming Holm.

Det store spil om velfærden

Medier

Mediehuset har indbudt fem centrale politikere til at vælge og prioritere i velfærdsdebatten - Serien startede 6. september i Aktuelt og følges op med aktiviteter i de øvrige daterselskaber i A-Pressen

»Spillet om velfærden« er Mediehusets store efterårsprojekt. Titlen dækker, udover et nyudviklet dilemma-spil, også over de forskellige selskabers indsats i den velfærdsdebat som vil foregå hen over efteråret.

Aktuelt har fra mandag den 6. september 1999 sat velfærden til debat dels i en serie kritiske artikler og en række særtillæg til avisen, dels i et spil, hvor Mediehuset har inviteret fem centrale politikere til at kappes om at vælge og prioritere i velfærdsdebatten: *Jacob Buksti (S), Hans Engell (K), Morten Helveg Petersen (R), Christine Antorini (SF) og Lars Løkke Rasmussen (V).*

Spillet, der er udviklet i et samarbejde mellem A-Pressen og PLS Consult, er en nyskabelse i Danmark og løber over én uge frem til 13. september 1999. De fem deltagende politikere skal vælge og prioritere, de skal argumentere over for både eksperter, lobbyister og borgere - og de skal få de offentlige budgetter til at hænge sammen. En velfærdsdebattens Matador-spil!

Debatten vil journalistik blive fuldt til dørs ved at sætte fokus på tidens dilemma: Aldrig har den danske velfærdsstat været dyrere. Og aldrig har den været så udskældt, hvad enten kritikken gælder hjemmehjælpen, folkeskolen eller de hjemløse, der tilsyneladende bliver flere og flere.

Fokus-tillæg om velfærd

Avisen stiller de gode spørgsmål. Er det rigtigt, at sygehusene aldrig har været så dårlige som i dag? Er det rigtigt, at daginstitutionerne er ved at falde fra hinanden, og at danske gamle er de ensomste i verden?

Eller er problemet snarere det omvendte: At danskere er blevet forkælede? At der er grænser for det offentlige ansvar? Og at den enkelte skal til selv at tage mere ansvar?

Der vil blive stillet skarpt på de mennesker, der lever bag velfærdsdebattens mange statistikker. Og vi beder politikerne om at vælge, når nu ikke alle kan få alt. Skal børnene have det bedre? De syge? Eller de gamle? Og hvem skal nu betale - i spillet om velfærden?

Lørdag den 18. september udkommer Aktuelt med et specielt Fokus-tillæg med titlen »Spillet om velfærden«. I en serie kritiske artikler og ved gennemførelsen af selve spillet, hvor fem centrale politikere har dystet, sætter Aktuelt i september fokus på Danmarks højt berømmede velfærd.

Er velfærden ved at falde fra hinanden, eller er det danskerne, der stiller for store krav? spørger redaktionen af Fokus-tillægget, der også vil se kritisk på politikernes prioritering af den offentlige service.

NET-Produktion producerer fire

reportager om spillet for Danmarks Radios P1. Udsendelserne forventes bragt medio oktober.

Herudover vil P1 i selve spilleperioden producere indslag om spillets forløb i det daglige samfundsmagasin »Indblik«.

NET-Produktion producerer en TV-montage om spillet, som tilbydes de lokale flader i TV-Danmark samarbejdet og TV-Åben - og efterfølgende kan distribueres på video. Herudover foretages live-streaming fra spillet på de to spilledage.

Streamingen kan ses fra web-adresserne: www.aktuelt.dk og www.Mediehuset.dk/velfaerd, www.Mediehuset.dk, www.Net-Medier.dk, www.Net-produktion.dk, www.net-redaktion.dk, www.Faglig.dk, www.medietimen.dk. LO, fagforbund mv. orienteres om link.

Streaming-materialet vil blive bearbejdet, således at elementer af spillet efterfølgende kan genopleves i billede og lyd og hentes på velfærdshjemmesiden mv.

NET-Redaktionen vil på sin nyhedsflade dække velfærdsdebatten, ligesom der vil blive tilbudt baggrundsartikler til forbundenes fagblade.

NET-Medier har for at understøtte debatten og få så mange som mulig engageret i den i samarbejde med LO og Socialdemokratiet etableret en fæl-

les debatkonference. LO's næstformand *Tine A. Brøndum* og en repræsentant fra Socialdemokratiet er ordstyrere på konferencen, hvor alle kan deltage på Web-adressen

www.Mediehuset.dk/velfaerd.

Ungdomsbladet *Tjeck*, som NET-Zine er medejer af, kommer med et temanummer i oktober måned, der sætter fokus på velfærdssamfundet med særlige vinkler som uddannelsessystemet, velfærd for ældre og unges syn på de overordnede prioriteringspørgsmål i det danske samfund.

Endelig lægger Mediehuset op til tre debataftener om velfærdstemaet:

Tirsdag den 14. september kl. 17.00
Far, mor og børn – er familien truet?

Tirsdag den 28. september kl. 17.00
Er sundhedsvæsenet sygt?

Dato endnu ikke fastlagt
Gammel på 1. klasse

Mediehuset på Kalvebod Brygge i Køben - havn er et tværgående kreativt mediemiljø, som er værestedet for A-Pressens medieaktiviteter. A-Pressen er moderselskab for Dagbladet Aktuelt A/S, NET-Medier A/S, NET-Produktion A/S, NET-Redaktionen A/S og NET-Zine A/S.

Medietimen - kun for skoleelever

Mediehuset indledte den 1. september 1999 i samarbejde med Undervisningsministeriets fagkonsulenter, Danmarks Radio, og LO Skolekontakt et skoleprojekt, der i første omgang involverer tre gymnasier, to folkeskoler og et VUC-center.

Projektet hedder »Medietimen«, og det overordnede formål er at styrke de unges engagement i den aktuelle sam-

funds- og kulturdebat. Det skal ske ved, at unge selv udarbejder journalistiske medieprodukter, der i efteråret 1999 belyser emnet velfærd.

Skolerne leverer den faglige undervisning, og Mediehuset giver råd og vejledning om medieforhold. Alle medieprodukter fremlægges på projektets hjemmeside www.medietimen.dk, og de bedste af dem offentlig-

Medier

Unge skal fremstille deres egne medieprodukter med støtte fra Mediehuset, DR og LO

gøres i Aktuelt, ungdomsmagasinet Tjeck eller i Danmarks Radio. Efter en forsøgsperiode afgøres det, om projektet skal være et fast tilbud og åbent for alle skoler.

For yderligere oplysninger kan man kontakte *Henrik Poulsen*, Mediehuset, tlf. 33184434 eller e-mail henrik.poulsen@a-pressen.dk.

Uddannelse for livet

Torsdag den 30. september udkommer Aktuelt med et specielt Fokus-tillæg

om efteruddannelse »Uddannelse for livet«.

Udviklingen på arbejdsmarkedet går stærkt, og behovet er større end nogensinde for kontinuerlig kompetenceudvikling med individet i centrum – fagligt såvel som personligt. De succesfulde virksomheder har set skriften på væggen – det er menneskene, der gør hele forskellen.

Aktuelt sætter fokus på efteruddannelsesmarkedet, og hvorfor det er nødvendigt for både virksomheden og den enkelte »at lære for livet«.

Velfærd starter i kommunerne

Månedens indlæg

De faglige kommunalpolitikerdebatoplæg er et godt udgangspunkt for en lokal debat om prioritering i fremtidens velfærdssamfund, skriver LO's næstformand i en anmeldelse

Af Tine A. Brøndum, LO

Udviklingen af den samfundsmæssige velfærdsservice står i disse år øverst på den faglige og politiske dagsorden. Det skyldes, at vi befinder os ved en skillevej, hvor vi skal tage stilling til nye store udfordringer for det danske velfærdssystem.

Selv om det er politikerne på Christiansborg, der udstikker de overordnede rammer, er det i høj grad lokalt i kommuner og amter, velfærdssamfundet bliver nærværende for den enkelte borger.

Og det er i sidste ende kommunerne, som inden for et begrænset råderum skal fordele velfærdsydelse på en retfærdig og rimelig måde, så de reelle behov bliver tilgodeset. Derfor er det meget afgørende for velfærdssamfundets konkrete udformning, for eksempel hvilket serviceniveau der fastlægges i de enkelte kommunalbestyrelser, og hvorvidt sammensætningen af de offentlige ydelser modsvarer den demografiske udvikling i lokalområdet.

Også på regionalt plan er der mulighed for at øve indflydelse på, hvordan vigtige sider af den danske velfærd

skal udformes. Her er det amtskommunerne, der har ansvaret for, at sygehuse, gymnasier, VUC m.v. løser opgaverne bedst muligt i forhold til ønsker og behov i de enkelte regioner.

Sagt med andre ord: Velfærdssamfundet har en klar lokal og regional dimension, som vi i fagbevægelsen skal og bør forholde os til. Derfor er det et godt og rigtigt initiativ at sætte fokus på den kommunale velfærdspolitik, sådan som LO og LO-amterne har valgt at gøre det med det nye debatoplæg »Faglige synspunkter på kommunal- og velfærdspolitik«.

Oplægget er udarbejdet af en gruppe, som er nedsat af LO og LO-amterne med deltagelse af flere socialdemokratiske borgmestre og fagligt aktive kommunalpolitikere. Formålet med oplægget er at få gang i den lokale debat om udviklingen af velfærdssamfundet og derigennem øge den faglige indflydelse på den konkrete udformning af den lokale velfærd. Hvis den lokale debat også kan inspirere flere faglige folk til at overveje at påtage sig et offentligt tillidshverv, vil det være i fuld overensstemmelse med forfattergruppens intentioner.

Månedens indlæg

I oplægget nævnes især tre årsager til, at velfærd altid har været en mærkesag for arbejderbevægelsen: Det er nødvendigt, at fællesskabet drager omsorg for de svageste, at der sikres lige muligheder for alle, både hvad angår uddannelse, arbejde og sundhed, og alle kan se frem til en tryk alderdom uafhængigt af den øvrige families økonomiske formåen.

Et grundlæggende princip i den danske velfærdsmodel er, at samfundets forpligtelser ved de centrale velfærdsydelser finansieres gennem solidariske ordninger. På den måde sker der en omfordeling af de økonomiske muligheder, som også tilgodeser de dårligst stillede samfundsgrupper.

Oplægget går grundigt til værks i sin beskrivelse af den historiske baggrund for den danske model og de ændringer i det samfundsøkonomiske råderum, som også får konsekvenser for kommunerne. Mulighederne for at finansiere stigende udgifter til offentlige serviceydelser vil være begrænset i forhold til de seneste år. Derfor bliver der brug for en mere bevidst prioritering af de serviceopgaver, som kommunerne har ansvaret for.

Med det som udgangspunkt opfordrer debatoplægget til at diskutere, hvad der fremover bør være kommunale kerneopgaver og kommunale randopgaver. Det anbefales også at tage en fordomsfri debat om, hvilke fordele der kan opnås ved et øget samarbejde kommunerne imellem og i forhold til amtskommunen.

Herefter kommer oplægget ind på en række specielle og tværgående emneområder, som fagbevægelsen kan rejse lokalt som f.eks. erhvervs politik, socialpolitik, skolepolitik, trafik og mil-

jø. De direkte spørgsmål, som forfatterne har taget med i oplægget, er et godt udtryk for, hvor store muligheder der er for bredt at påvirke den politiske proces på det kommunale plan.

De mest kontroversielle emner er de tværgående problemer omkring ny løn, medindflydelse, udlicitering og kontraktstyring. Her sættes der også fokus på kommunen som arbejdsplads. Det afholder dog ikke forfatterne fra at opfordre til at gå i klinch med de enkelte spørgsmål, selv om diskussionen kan blive skarp.

Det værste der kan ske, at der for hurtigt lukkes af for debatten. Heri er jeg fuldstændig enig med forfatterne. Tværtimod er der brug for at holde fast og sikre dialogen både med de lokale politikere og med de medlemmer og borgere, som bør være i centrum.

Det kommunalpolitiske område er så sammensat og mangesidet, at det nok er en god idé at tage ét emne - eller nogle få - op ad gangen, som det anbefales i oplægget. Så bliver det lettere at gå i dybden med de enkelte problemer. Når forarbejdet er gjort, vil det også være muligt at gå skridtet videre og forsøge at udarbejde en egentlig strategi for det kommunalpolitiske arbejde.

Der er oplagt, at der også er behov for at udvikle en lokal velfærdsmodel, som kan variere fra kommune til kommune og fra region til region. Men fællesnævneren skal stadig være solidariske løsninger og lige muligheder for alle.

God debat!

Bidrag til rubrikken «Månedens indlæg» kan indsendes til redaktionen «LO-Link» via Net-Dialog på adressen: lolink@postkassenet.dk. Eller via w-mail på adr.: link@lo.dk